

DE LAND- EN ZOETWATERMOLLUSKENFAUNA VAN MARKEN

Aan de land- en zoetwatermolluskenfauna van Marken is in de literatuur reeds enige aandacht geschonken. Van na de afsluiting van de Zuiderzee (1932) vermelden Van Benthem Jutting (1944) en Butot (1960) slechts 11 levend op Marken aangetroffen mollusken: Valvata piscinalis, Bithynia tentaculata, Physa fontinalis, Lymnaea (Lymnaea) stagnalis, Lymnaea (Galba) truncatula, Lymnaea (Radix) peregra, Lymnaea (Stagnicola) palustris, Planorbis planorbis, Anisus vortex, Armiger crista en Succinea (Oxyloma) elegans.

Butot (1960 : (46) wijdt dit geringe aantal aan een drietal factoren:

- a. de langdurige isolatie van Marken;
- b. de invloed van een sterke zoutkwel;
- c. het gebruik van kunstmest op de weilanden.

Desalniettemin blijft het een intrigerende zaak. Reden genoeg om een bezoek te brengen aan dit voormalige eiland.

Op 27.4.1968 en 4.5.1968 werd dit plan uitgevoerd. Hierbij werd op 15 verschillende plaatsen, voornamelijk langs de IJsselmeerdijk, verzameld. Dit verzamelen bestond hoofdzakelijk uit het systematisch omkeren van stenen en stukken hout ter plaatse.

De resultaten van het onderzoek op 27 april luiden als volgt:

1. Zuidkust, landzijde van de dijk, tussen de verkeersweg en paal 14, onder hout en stenen: Cochlicopa lubrica, Vallonia excentrica, Succinea (Oxyloma) elegans, Arion circumscriptus, Arion rufus, Zonitoides nitidus, Deroceras reticulatum en Trichia hispida.
2. Zuidkust, in binnendijkse sloot, tussen paal 14 en 15, aan een stuk hout: Bithynia tentaculata, Planorbis planorbis en Anisus vortex.
3. Zuidkust, landzijde van de dijk, tussen paal 44 en 45, onder stenen: Vertigo pygmaea en Vallonia excentrica.
4. Noordkust, landzijde van de dijk, tussen paal 48 en 49, onder hout: Vallonia excentrica, Arion circumscriptus en Deroceras reticulatum.
5. Noordkust, buitendijks, op stenen, die met een dikke sliblaag bedekt waren, in het IJsselmeer, tussen paal 51 en 52: Theodoxus fluviatilis, Potamopyrgus jenkinsi, Lymnaea (Radix) peregra, Ancylus fluviatilis en Dreissena polymorpha.
6. Noordkust, buitendijks, in ondiep water tussen de dijk en een schelpenbank, op bakstenen, tussen paal 56 en 57: Physa acuta, Lymnaea (Radix) peregra en Lymnaea (Stagnicola) palustris.

7. In de berm aan de westzijde van de weg Havenbuurt-Verbindingsdijk, onder karton en hout: Lymnaea (Galba) truncatula, Vallonia excentrica, Arion rufus en Zonitoides nitidus.
- De resultaten van het onderzoek op 4 mei luiden:
8. Westkust, onder stenen op de kruin van de dijk, aan de zuidzijde van de haven: Vallonia excentrica en Arion hortensis.
9. Westkust, landzijde van de dijk, onder graspollen, tussen zuidzijde haven en paal 2: Pupilla muscorum, Vallonia excentrica, Arion circumscriptus, Deroceras laeve en Deroceras reticulatum.
10. Westkust, landzijde van de dijk, tussen paal 7 en 8, onder hout: Vertigo pygmaea.
11. Zuid-west hoek, landzijde van de dijk, tussen paal 11 en 12, onder hout: Cochlicopa lubrica, Vallonia excentrica en Deroceras laeve.
12. Zuid-west hoek, landzijde van de dijk, tussen paal 12 en de verkeersweg, onder hout: Carychium minimum, Lymnaea (Galba) truncatula, Cochlicopa lubrica, Succinea (Oxyloma) elegans en Zonitoides nitidus.
13. Zuidkust, landzijde van de dijk, tussen paal 13 en 14, onder hout: Carychium minimum, Cochlicopa lubrica en Deroceras laeve.
14. Zuidkust, buitendijks, op stenen in het IJsselmeer, tussen paal 14 en 15: Theodoxus fluviatilis, Bithynia tentaculata, Lymnaea (Radix) peregra, Ancylus fluviatilis en Dreissena polymorpha.
15. Westelijk van de verkeersweg Havenbuurt-Verbindingsdijk, langs een sloot, die gedempt wordt met huisvuil, onder karton en hardboard: Vallonia excentrica, Arion circumscriptus, Arion rufus, Zonitoides nitidus, Deroceras laeve, Deroceras reticulatum en Trichia hispida.

Een nadere beschouwing leert ons, dat het aental verzamelde soorten betrekkelijk laag is, namelijk 24. Vergelijken met de reeds bekende mollusken is dit aantal echter hoog. Niet minder dan 17 nieuwe soorten werden levend aangetroffen: Theodoxus fluviatilis, Potamopyrgus jenkinsi, Carychium minimum, Physa acuta, Ancylus fluviatilis, Cochlicopa lubrica, Vertigo pygmaea, Pupilla muscorum, Vallonia excentrica, Arion circumscriptus, Arion hortensis, Arion rufus, Zonitoides nitidus, Deroceras laeve, Deroceras reticulatum, Trichia hispida en Dreissena polymorpha.

De invloed van het IJsselmeer is duidelijk zichtbaar aan de molluskenfauna van de oeververstevingen: Theodoxus fluviatilis, Potamopyrgus jenkinsi, Ancylus fluviatilis en Dreissena polymorpha.

De invloed van de verbindingsdijk op de landmollusken lijkt mij voorlopig nog vrij klein. Bekende soorten van de IJsselmeerkust als: Discus rotundatus, Oxychilus draparnaudi, Lacinaria biplicata, Arianta arbustorum en Cepaea nemoralis, werden tot nog toe niet aangetroffen.

De nieuw gevonden landmollusken behoren bijna allemaal tot de echte bewoners van graslanden en slootkanten en zijn waarschijnlijk bij vorige inventarisaties over het hoofd gezien. Invloed van de mens blijft echter ook tot de mogelijkheden, maar dit geldt beslist niet voor alle soorten.

Bekijken we de land- en zoetwatermolluskenfauna van Marken nu in zijn totaliteit, dan zien wij dat op Marken tot nog toe 28 soorten aangetroffen werden. In vergelijking met een ander voormalig Zuiderzee-eiland: Wieringen, is dit aantal nog vrij klein. Neuteboom (1965) vermeldt van Wieringen 51 land- en zoetwatermollusken (de marien gebonden soorten: Hydrobia ulvae, Assiminea grayana en Ovatella myosotis, laat ik hier buiten beschouwing). Daarvan zijn er 25 niet bekend van Marken. De Markense malacofauna bezit echter daarentegen 2 soorten: Carychium minimum en Anisus vortex, die tot nog toe niet op Wieringen aangetroffen werden.

Waarschijnlijk zullen we in de toekomst nog vele soorten aan de Markense fauna moeten toevoegen, daar van een inventarisatie van het gehele eiland nog lang geen sprake geweest is.

In onderstaand overzicht zijn die soorten opgenomen, welke levend op Marken werden aangetroffen. Achter elke soort staat de datum sinds wanneer zij bekend is. Systematisch overzicht:

<u>Theodoxus fluviatilis</u> (Linné, 1758)	27.4.1968
<u>Valvata piscinalis</u> (Müller, 1774)	15.5.1959
<u>Potamopyrgus jenkinsi</u> (Smith, 1889)	27.4.1968
<u>Bithynia tentaculata</u> (Linné, 1758)	15.5.1959
<u>Carychium minimum</u> Müller, 1774	4.5.1968
<u>Physa acuta</u> Draparnaud, 1805	27.4.1968
<u>Physa fontinalis</u> (Linné, 1758)	21.4.1942
<u>Lymnaea (Galba) truncatula</u> (Müller, 1774)	15.5.1959
<u>Lymnaea (Stagnicola) palustris</u> (Müller, 1774)	1.9.1941
<u>Lymnaea (Radix) peregra</u> (Müller, 1774)	21.4.1942
<u>Lymnaea (Lymnaea) stagnalis</u> (Linné, 1758)	21.4.1942
<u>Planorbis planorbis</u> (Linné, 1758)	1.9.1941
<u>Anisus vortex</u> (Linné, 1758)	15.5.1959
<u>Arion cristatus</u> (Linné, 1758)	1.9.1941

<u>Ancylus fluviatilis</u> Müller, 1774	27.4.1968
<u>Cochlicopa lubrica</u> (Müller, 1774)	27.4.1968
<u>Vertigo pygmaea</u> (Draparnaud, 1801)	27.4.1968
<u>Pupilla muscorum</u> (Linné, 1758)	4.5.1968
<u>Vallonia excentrica</u> Sterki, 1893	27.4.1968
<u>Succinea</u> (Oxyloma) <u>elegans</u> Risso, 1826	15.5.1959
<u>Arion circumscriptus</u> Johnston, 1828	27.4.1968 :
<u>Arion hortensis</u> Férussac, 1819	4.5.1968
<u>Arion rufus</u> (Linné, 1758)	27.4.1968
<u>Zonitoides nitidus</u> (Müller, 1774)	27.4.1968
<u>Deroceras laeve</u> (Müller, 1774)	4.5.1968
<u>Deroceras reticulatum</u> (Müller, 1774)	27.4.1968
<u>Trichia hispida</u> (Linné, 1758)	27.4.1968
<u>Dreissena polymorpha</u> (Pallas, 1771)	27.4.1968

Literatuurlijst:

Bonthem Jutting, W.S.S. van, 1944. Land- en zoetwatermollusken van de Zuiderzee-eilanden Wieringen, Marken, Urk en Schokland. Meded. Zuiderzeecommissie. Afl. 6, p. 33-44.

Butot, L.J.M., 1960. De Markense Malacofauna. Basteria. Vol. 24-4/5, p. 46-48.

Neuteboom, W.H., 1965. Land- en zoetwatermollusken van Wieringen. Basteria. Vol. 29-1/4, p. 48-51.

H.K. Mienis.